

## **Juryrapport Scriptieprijs van de Vakbeweging 2023 (concept)**

### **Introductie**

Afgelopen jaar heeft het Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging de Burcht (WBV) samen met de FNV voor de negende keer de scriptieprijs van de vakbeweging georganiseerd. De scriptieprijs van de vakbeweging is in het leven geroepen om studenten te stimuleren de rol van de vakbeweging te bestuderen en hen te stimuleren een bijdrage te leveren aan de oplossing van sociaaleconomische vraagstukken.

De jury van de scriptieprijs van de vakbeweging bestaat uit de volgende leden:

- Tuur Elzinga, voorzitter FNV, tevens voorzitter van de jury.
- Prof. Dr. Sonja Bekker, Hoogleraar aan de Universiteit Utrecht.
- Prof. Dr. Mijke Houwerzijl, hoogleraar Arbeidsrecht aan de Universiteit van Tilburg
- Mirjam de Rijk, publicist
- Prof. Dr. Paul de Beer, wetenschappelijk directeur van het Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging, de Burcht.
- Dr. Lisa Berntsen, onderzoeker en medewerker van het Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging, de Burcht

Dit rapport bevat een kort overzicht van de ingezonden scripties, de werkwijze van de jury en een toelichting op de keuze van de genomineerde scripties en de keuze van de prijswinnaar.

### **Overzicht ingezonden scripties**

In totaal zijn 10 scripties ingezonden. De scripties waren afkomstig van verschillende disciplines, te weten arbeidsrecht, privaatrecht, culturele antropologie, sociologie, Human Resource Studies en European Union studies. De scripties gingen over de volgende onderwerpen:

- De vakbond als arbeidsvoorwaarden handhaver.
- De rol van representativiteitseisen bij het afdwingen van de naleving van arbeidsvoorwaarden: 'Gezagscriterium 2.0'
- Navigating the Dutch Standards: Chinese Restaurants in the Netherlands
- Zestigplussers: het belang van gezondheid.
- De invloed van vakbonden en ondernemingsraden op de monitoring van trainingsbehoeften binnen Nederlandse organisaties.
- Don't Put All Your Gigs in One Basket: Exploration of Freeflexers' Career Sustainability
- De invloed van de ondernemingsraad op een aandelentransactie: een tandeloze tijger?
- A New Age of Trade Union Cooperation – Analysing European Trade Unions' Digitalisation Strategies
- Navigating Dreams: An anthropological study into migrant trajectories, racial capitalism, and social navigations of non-European workers in the Netherlands
- De instrumenten van vakbonden en ondernemingsraden om verduurzaming van werkprocessen en arbeidsvoorwaarden te bewerkstelligen: stand van zaken en ontwikkelingsmogelijkheden

## De werkwijze van de jury

Drie van de zes juryleden (namens WBV de Burcht en de FNV) hebben de 10 ingezonden scripties gelezen en beoordeeld op basis van de criteria in het reglement van de scriptieprijs. Die criteria staan vermeld in onderstaand kader. Dit leidde tot een voordracht aan de jury van vier scripties die voor de scriptieprijs in aanmerking zouden kunnen komen.

### Beoordelingscriteria scripties

#### A. Onderwerpkeuze:

- betekenis voor het werkgebied van de vakbeweging,
- betekenis voor de rol van de vakbeweging,
- originaliteit,
- expliciete aandacht voor de rol van de vakbeweging of georganiseerde werknemers.

#### B. Inhoud:

- heldere probleemstelling,
- adequate toepassing van methoden en technieken,
- verantwoorde analyse en presentatie van resultaten, - verantwoorde conclusies,
- relevante (beleids-) aanbevelingen.

#### C. Stijl:

- heldere, leesbare schrijfstijl,
- goede opbouw en structuur van de scriptie.

- De jury heeft tijdens de jurybijeenkomst vervolgens uit deze scripties een selectie gemaakt van de genomineerden en van de prijswinnaar. Bovenstaande criteria golden wederom als uitgangspunt voor deze selectie. De jury is verheugd dat er dit jaar relatief veel inzendingen waren die specifiek aandacht besteedden aan de rol van de vakbeweging.

### Genomineerd zijn:

**Karin van Swam-Toonen** (Erasmus Universiteit Rotterdam; master arbeidsrecht) met een scriptie '**Gezagscriterium 2.0 een gespreid bedje of een kussen vol uitdagingen?**' over de invloed van de wijziging van het gezagscriterium van 'in dienst van' naar 'inbedding in de organisatie' op de kwalificatie van de arbeidsrelatie. De afbakening van arbeidsrelaties is de afgelopen decennia door ontwikkelingen zoals flexibilisering en verzelfstandiging in toenemende mate bemoeilijkt. Hierdoor is het voorstel gelanceerd de huidige definitie van de arbeidsovereenkomst te wijzigen. In de scriptie wordt onderzocht wat de gevolgen van deze wetswijziging zullen zijn. Er wordt uitgebreid aandacht besteed aan de (parlementaire) geschiedenis van de gezagsverhouding, de ontwikkeling van de beoordelingskaders van de Hoge Raad en er is een jurisprudentie onderzoek waarin oude uitspraken via nieuwe criteria worden getoetst. Karin van Swam-Toonen concludeert onder meer dat zowel de positie van

de werknemer en de 'echte' zelfstandige alsmede de (rechts)praktijk gebaat zijn bij een heldere en hanteerbare afbakening van de arbeidsrelatie.

**Rui Huang** (Universiteit van Amsterdam; master Cultural and Social Anthropology) met een scriptie (**'Navigating the Dutch Standards: Chinese Restaurants in the Netherlands'**) over Chinese restaurants in Nederland. In deze werkplek etnografie, waarbij Rui drie maanden als parttime ober heeft gewerkt, onderzoekt zij arbeidsverhoudingen in een Chinees restaurant. Rui stelt vast dat werk in deze context in hoge mate afhankelijk is van informele afspraken tussen werkgever en werknemer, die voortkomen uit, en in stand worden gehouden door onderlinge afhankelijkheid. Deze afhankelijkheid komt volgens Rui onder andere voort uit langdurige etnische stigmatisering en sociale isolatie van de Nederlandse Chinese gemeenschap. Binnen deze context problematiseert Rui de Nederlandse definitie van uitbuiting. Tegelijkertijd stelt Huang vast dat de jonge generatie restauranteigenaren zich in toenemende mate aan dit type arbeidsverhoudingen onttrekt en zich steeds meer richten op nieuwe vormen van ondernemerschap.

**Sanne Martena** (Rijksuniversiteit Groningen: Master Sociologie/arbeidsrelaties en levensloop) met een scriptie (**zestigplussers: het belang van gezondheid**) over de duurzame inzetbaarheid van praktisch geschoolde werknemers met een leeftijd van 60 jaar en ouder. Sanne deelt oudere werknemers in drie groepen in van enthousiastelingen, volhouders, en vermoeiden. Deze groepen verschillen in de mate waarin zij gezondheidsproblemen ervaren. Sanne stelt dat plezierig werk werkt als een buffer voor gezondheidsproblemen. Dat heeft invloed op de mate waarin werknemers perspectief hebben op duurzame inzetbaarheid. Ook de mate waarin werknemers kundig zijn op het gebied van digitalisering heeft hierop een belangrijke invloed. Daarnaast blijkt uit de scriptie dat voor oudere werknemers de inspanning van het volgen van bijscholing vaak (te) hoog is, in het bijzonder voor de groep van werknemers die al moeite hebben om hun huidige werk vol te houden.

**Yadira de Jong** (Universiteit van Amsterdam; master Antropologie) met een scriptie (**'Navigating Dreams: An anthropological study into migrant trajectories, racial capitalism, and social navigations of non-European workers in the Netherlands'**) over de ervaring van arbeidsmigranten in Europa. In de scriptie kijkt Yadira welke routes migranten afleggen, de momenten van frictie en hoe zij daar keuzes in maken. Ze identificeert enkele mobiliserende en immobiliserende factoren: wat helpt (arbeids)migranten in het ontwikkelen van nieuwe routes en wat houdt ze tegen? Yadira stelt onder meer vast dat legaliteit en illegaliteit van arbeidsmigranten dwars door elkaar loopt; sommige migranten beginnen de route legaal en worden langzamerhand de illegaliteit in gepusht, terwijl andere migranten illegaal beginnen en door de route heen in een legale arbeidsroute terecht komen. In de scriptie komt sterk naar voren dat (arbeids-) mobiliteit een flexibel, non-lineair proces is.

De vier genomineerde scripties behandelen relevante thema's en komen op basis van een adequate methodologische aanpak tot voor de vakbeweging en haar achterban relevante conclusies. De jury is van mening dat alle vier scripties aandacht verdienen van leden, medewerkers en bestuurders van vakbonden.

De scriptie van **Karin van Swam-Toonen** over het gezagscriterium is een mooie scriptie over een langlopende discussie die van grote betekenis is voor de vakbeweging. De jury prijst de creatieve poging dit actuele onderwerp door verschillende invalshoeken te belichten. In het bijzonder valt de jury het systematische jurisprudentieonderzoek op waarbij de oude uitspraken van de rechter op basis van nieuwe criteria worden getoetst. De jury is wel van mening dat de conclusie wat voorzichtig is, al is dit in het licht van de snelheid van de (rechts)ontwikkelingen ook wel gepast.

De scriptie van **Rui Huang** over arbeidsverhoudingen in Chinese restaurants biedt een levendig antropologisch perspectief op dit type werkplek. Hoewel de scriptie maar één restaurant onderzoekt, doet het dit wel vanuit microscopisch perspectief met uitgebreide aandacht voor tegenstrijdigheden tussen arbeidsrelatie en familieverband. Deze tegenstrijdigheden kunnen problematisch zijn, of worden in crisissituatie, zoals tijdens de covid-19 pandemie het geval was. De jury vindt het prijzenswaardig dat er een dergelijk onderzoek gedaan wordt naar een gebied dat voor zowel de maatschappij als vakbeweging onbekend terrein is. De aanbevelingen richten zich sterk op stichting Fairwork, maar ook de vakbeweging kan iets leren van deze scriptie.

De scriptie van **Sanne Martena** over zestigplussers en duurzame inzetbaarheid gaat over een relevant onderwerp, waarnaar meestal vooral vanuit werkgeversperspectief gekeken wordt. Dit op individuele verhalen van de werknemers gebaseerde onderzoek geeft een nieuwe invalshoek die zeker voor vakbondsconsulenten bruikbaar is. De jury prijst de kwaliteit van de interviews die zijn verricht maar vindt het jammer dat de schrijver respondenten vooraf al heeft ingedeeld in groepen. Indeling achteraf had de scriptie methodologisch sterker gemaakt.

De scriptie van **Yadira de Jong** behandelt de reis van arbeidsmigranten naar Europa, hun perspectieven en hoe zij daarin 'navigeren'. Het is een relevante scriptie en de jury waardeert het feit dat het Yadira gelukt is interviews met deze gevarieerde groep (arbeids)migranten heeft weten te houden. Daarmee heeft ze interessant empirisch materiaal gebruikt voor de scriptie. De vakbeweging wordt dagelijks geconfronteerd met deze groep, die sterk groeit, waardoor de scriptie van groot belang is voor het werkkterrein van de vakbeweging. De jury mist echter wel een duidelijke connectie tussen het theoretisch kader en het empirische materiaal.

Dit jaar heeft de jury besloten niet een, maar voor twee scripties de prijs uit te reiken. Deze scripties verschillen methodologisch sterk van elkaar, maar bieden beide stof tot nadenken voor de vakbeweging. De ene werpt een nieuw licht op een lastig vraagstuk waar in de polder al jaren een discussie over woedt, de ander biedt een unieke blik in een wereld die voor de vakbeweging doorgaans verborgen blijft. Daarom delen **Karin van Swam-Toonen** en **Rui Huang** de Scriptieprijs van de Vakbeweging 2023.